

Het schild dat God is (Spreuken VII)

Voorganger: Ds. Jurjen Zeilstra

Lezingen:

1^e schriftlezing: Spreuken 30, 1-9

2^e schriftlezing: Efeziërs 4, 1-13

3^e schriftlezing: Lucas 8, 22-25

Inleiding

Zeven pilaren heeft de tempel van Vrouwe Wijsheid. Het is vandaag de zevende keer dat wij het in onze kerk deze zomer hebben over het Spreukenboek. Dus dat moet goed zijn.

Het is in het leven echt niet altijd 'Wie goed doet, goed ontmoet.' In het Spreukenboek lezen we 'de rechtvaardige wordt niet door onheil getroffen, goddelozen worden bedolven onder ellende.' Maar we weten dat dit niet waar is. Zo werkt het niet. Rechtvaardigen kunnen worden overspoeld door ellende, terwijl mensen die het kwaad organiseren er mee weg lijken te komen.

Volgens sommige geleerden wordt in het sceptische boek Prediker de meer traditionele wijsheid van het Spreukenboek gerelativeerd. Hij spreekt van eenzelfde lot dat allen treft, rechtvaardig of niet. (Prediker 9) Ook Job wordt in dit verband vaak aangehaald. Immers, ook daar blijkt dat juist de mens die in God gelooft en rechtvaardig wil handelen, door zware rampen kan worden getroffen. Deze stem klinkt ook in hoofdstuk 30 van Spreuken, klinkt deze stem door. Of wordt hij juist weersproken?

Vandaag zal Liesbeth Wouters worden bevestigd in het ambt van diaken. Zij is op 24 september, wanneer de andere nieuwe ambtsdragers worden bevestigd, verhinderd. Het is de laatste keer dat we deze zomer lezen uit het Spreukenboek. Het thema is daarbij: 'het schild dat God is.'

Gemeente van Christus, de Franse schilder Delacroix heeft de storm op het meer verschillende malen geschilderd. In de afbeelding op de voorzijde van uw liturgie heeft de schilder het moment willen vastleggen dat Jezus slaapt te midden van de hoge golven, een fascinerend beeld. Het is voor een schilder een moeilijk, maar ook uitdagend onderwerp. Terwijl de leerlingen in paniek zijn en vanwege de storm vechten voor hun leven, is de Heer in rust. Het kan bijna niet anders dan dat in dit verhaal door de evangelist de beleving van de jonge kerk is verwerkt. Immers, terwijl zij moeten overleven in een grillige wereld, vol onrust en gevaren en met wellicht de dood voor ogen, is Jezus gestorven en dood, niet met langer hen? zo lijkt het. Maar zijn gezag, zo is de

boodschap van dit verhaal, geldt onverkort. Hij mag slapend worden voorgesteld, zo goed als dood voor de mensen, de waarde van zijn woorden is en blijft als Gods scheppingswoord over de wateren.¹ Zijn rust is een verbeelding van Godsverbondenheid. Dit is een diepzinnige duiding van een orde voor het leven, van Godswege gegeven, in een chaotische wereld. Dat er verwarring is en grilligheid van het lot weet ieder mens die zijn ogen open heeft. Maar wie in God gelooft, ziet ook dat daaraan paal en perk zijn gesteld, in het vasthouden aan gerechtigheid en het verlangen naar vrede. Hierin vinden God en mensen elkaar. De meeste spreuken zijn volkswijsheden, maar in de kern op die ontmoeting van God en mensen gebaseerd en vinden daarin hun legitimatie. Wij hebben het eerder gehoord in deze serie:

Wijsheid begint met ontzag voor de Heer,
inzicht is vertrouwdheid met de heilige.²

Echter in Spreuken 30 hoorden wij, daartegenover, een stem die de scepsis vertolkt.³ Mogelijk is deze Agur, zoon van Jake, voor Israël een buitenlander. Zijn namen zijn geen bijbelse namen. Hij staat hier te boek als vertegenwoordiger van een levensovertuiging, die de mogelijkheid voor de mens om de Schepper te kennen in twijfel trekt. Waar deze Agur wel wat van afweet, is vermoeidheid en het je aftobben in de wereld als mens, zonder dat je veel in het leven bereikt. Maar God? Als er al een god is, dan is deze onbereikbaar. Zo'n God kun je respecteren als een mysterie, maar meer over hem leren of op hem vertrouwen in nood, dat is volgens Agur onmogelijk.

Agur wordt tegengesproken door een stem, die wijst op de zuiverheid van het Woord Gods en de functie van een beschermend schild dat door gelovigen in God gevonden wordt.⁴ Dat is genoeg. Alles wat daar bovenuit gaat doet afbreuk, alles wat daaraan wordt toegevoegd is een leugen. Dit is de stem van Vrouwe Wijsheid, zoals wij die kennen uit andere delen van het Spreukenboek, die haar gastvrije huis bouwt, de tempel met de zeven pilaren, de woning waar de wijsheid wordt geleerd.⁵

De reactie daarop is een gebed. Dit is geen voortzetting van de sceptische verzuchting dat er toch geen zekerheid over God bestaat. Als het dezelfde Agur is

die hier spreekt, heeft hij geluisterd naar Vrouw Wijsheid en beseft hij nu dat leven met God geen zaak van kennis is, maar van vertrouwen. Als het erop aankomt heb je bij een dreiging van verdrinking niet veel aan discussie over de geldigheid van je zwemdiploma. De storm op het meer radicaliseert het probleem.

Voor de vissers is het eenvoudigweg *alle hens aan dek*, uw weet het betekent ‘all hands on deck’. Allen aan boord moeten doen wat ze kunnen om niet te verdrinken. De eensgezindheid van de bemanning is nu noodzakelijk. Hun schip is in nood. Hun leven is in het geding. Dit is niet de tijd voor, scepsis, discussie of onenigheid. Het is pompen of verzuipen. Kortom situatiebesef is kardinaal. Delacroix heeft het prachtig romantisch verbeeld: woeste golven omgeven een schip met fladderende, gescheurde zeilen terwijl de bemanning nog wanhopig probeert deze binnen te halen.⁶ De leerlingen hebben niet eens tijd gehad om de zeilen te laten zakken, zozeer zijn zij overvallen door de storm. Het schip is een beeld van de kerk. De golvende zee verbeeldt de wereld. Het Meer van Galilea is omgeven door heuvels en berucht om het verraderlijke weer. De wind kan bij wijze van spreken zomaar op het meer vallen. Een stormwind kan zomaar opsteken. Het lijkt de wereld wel.

Natuurlijk ligt er een historische werkelijkheid achter het verhaal van Lucas. Ooit hebben Jezus en de leerlingen echt op het Meer van Galilea gevaren. Het is heel goed mogelijk dat ze ooit daarbij echt plotseling in een storm terecht gekomen. Wij kunnen dat niet precies weten. Maar is het een plaats, dat meer en die omgeving, die zeker tot de verbeelding van de eerste lezers heeft gesproken en nog altijd bijbellezers aanspreekt. Het is een prachtig meer, zelfs vandaag nog, ook al is het een omstreken plaats, zoals het daar ligt aan de uitlopers van het Hermongebergte, ingeklemd tussen gebieden waar veel is gevochten, in een omgeving waarin watertekort een groot probleem kan zijn. Maar Lucas ziet meer dan een gebeurtenis in het verleden die op de leerlingen grote indruk heeft gemaakt. De evangelist denkt aan de kerk, die, terwijl Jezus afwezig is, in een onbetrouwbare wereld moet zien te overleven. Een slapende persoon is tegelijk aan- en afwezig. Lucas heeft ten diepste de betekenis in gedachten die Jezus heeft voor iedere gelovige.

Het verhaal begint met rust. Jezus en de leerlingen gaan aan boord. Jezus legt zich in vertrouwen neer. De slapende Jezus in de boot is voor de evangelist een tegenbeeld van de ongehoorzame profeet Jona uit het Oude Testament. Die ging ook slapen, maar in het verkeerde schip, dat wegvoer de verkeerde kant op, weg van het beloofde land, weg van Gods bestemming voor de profeet. Jona had dan ook geen enkel gezag over de storm, totdat hij zelf werd prijsgegeven aan de

golven en daarin, in beeldtaal, een boeteoffer werd voor God.⁷ Maar Jezus ligt in het goede schip. Hij heeft rondom Gods Woord een volk verzameld. Dat is een beweging waar zegen vanuit gaat, bestemd om te leven in Gods scheppingslicht. Maar daarom worden mensen nog niet onkwetsbaar. Er kan er nog steeds een crisis zijn en het is goed om daar rekening mee te houden. Maar de storm veroorzaakt paniek onder de leerlingen. Toch eindigt het verhaal met rust, vanwege het gezag dat aan Jezus is verleend. Hij vraagt hen naar hun geloof. Zij verbazen zich. Zij waren door de storm geobsedeerd. Dat kunnen wij hen niet kwalijk nemen. Hun boot stroomde vol water. Toch waren zij niet machteloos. Zij riepen Jezus wakker. Het is wonderlijk om te zeggen, maar dat is een goede raad. Ook wij mogen Jezus wakker roepen. Maar juist daarom zijn ook wij niet machteloos te midden van de storm van de wereld, ook niet in de storm waarin ons eigen leven terecht kan komen.

Jij bent een schepsel Gods. Dat is een uitgangspunt van rust. Het is de Heer van het leven die je dagen maakt. Je ging met hem aan boord. Dat is wat er in je doop werd uitgebeeld. Als je leven dan ooit in een crisis komt en het woeste water van het lot slaat over je heen, roep dan Jezus wakker. Je hebt er misschien al een tijd niet aan gedacht, maar hij vaart met je mee. Al het Godsvertrouwen waar Jezus Christus symbool voor staat, is aan boord. Jij bent niet machteloos tegenover de storm. Zijn Woord heeft gezag. Dit Woord is ons geloofsvertrouwen waard.

Het beeld van de slaap functioneert in het Oude Testament vaak om uitdrukking te geven aan de door mensen veronderstelde afwezigheid van God. In de psalmen wordt God opgeroepen om te ontwakken en voor zijn volk op te komen.⁸ Maar in Psalm 121 wordt vol vertrouwen uitgesproken dat God *altijd* waakt over een mens.

hij zal je voet niet laten wankelen,
hij zal niet sluimeren, je wachter.
Nee, hij sluimert niet,
hij slaapt niet,
de wachter van Israël.⁹

Ondertussen is het beeld van een schijnbaar machteloze passagier, die redding brengt, typisch voor veel oude verhalen over schepen in nood. Hier is het een slapende. Soms is het een kind dat bidt om behoud. Van de apostel Paulus is er een verhaal dat hij zich als gevangene aan boord van een schip bevindt en bidt om behoud, wanneer dat schipbreuk lijdt bij Malta.¹⁰

Diezelfde gevangen Paulus roept niet alleen de Efeziërs, maar ook ons tot eenheid op. Hij heeft een diep vertrouwen in de eenheid die God geeft. Als leden van de kerk zijn wij het niet die deze eenheid construeren.

Ook hangen wij geen romantisch ideaal aan, gedoemd schipbreuk te lijden in een zelfzuchtige wereld. De fundamentele eenheid van de kerk is een Godsgeschenk, dat erop wacht te worden uitgepakt en beleefd. Eenieder die zijn of haar gaven in dat opzicht beschikbaar stelt, hoezeer ook met fouten en aarzeling, mag zich door Christus zelf gezonden voelen, omwille van het Koninkrijk dat God bouwt, ja omwille van het schild dat God is.

Amen.

Wegzending en zegen

Als u vanhier gaat, besef het gezegende mensen te zijn. U bent gezegend met een God die met U is. Wellicht denken wij met ons verstand slechts met een gekruisigde Christus te maken te hebben. Maar hij leeft. Samen geven wij vorm aan zijn zichtbare lichaam in de wereld, van dag tot dag.

Noten

¹Genesis 1,2.

²Spreuken 9,10.

³Plöger, O., *Biblischer Kommentar Altes Testament, XVII, Sprüche Salomos (Proverbia)*, Neukirchen-Vluyn 1984, 358-360.

⁴Spreuken 30, 5 en 6.

⁵Vgl. Spreuken 9,10. Andere bijbelteksten die in de interventie van Spreuken 30, 5-6 doorklinken of daar verband mee lijken te houden, zijn Psalm 18,31 en Deuteronomium 4,2; Job 28,28.

⁶Eugene Delacroix, 1798-1863, een van de belangrijkste schilders uit de Franse romantiek.

⁷Jona 1, 8-16.

⁸Psalm 7,7; 35,23; 44,24; 59, 5-6; 80,3. Cf. Bovon, F., *Evangelisch-Katholischer Kommentar zum neuen Testament, III/1, Das Evangelium nach Lukas (Lk 1,1-9,50)*, Neukirchen-Vluyn 1989, 420-427, i.z. 425.

⁹Psalm 121, 3-4.

¹⁰Handelingen 27, 14-44.

Figuur 1: E. Delacroix, Storm op het meer, 1854, Wolters Art Museum, Baltimore Verenigde Staten